

Faglig-politisk åpent møte i Steinkjer
8.desember 1992

Statsminister Gro Harlem Brundtland

ARBEIDERPARTIETS POLITIKK FOR ØKT
VERDISKAPING OG SYSSELSETTING - I EN
VANSKELIG TID

Kjære forsamling, av partifeller og fagorganiserte.

Det er vel få som lenger er i tvil om at vi nå befinner oss i en vanskelig tid, med store økonomiske, sosiale og politiske utfordringer. Jeg sa det på landsmøtet vårt, og jeg vil gjenta det her - det er langt vanskeligere å styre i dag enn det var for tretti eller førti år siden. Men det at virkeligheten er gjenstridig, må ikke få oss til å gi opp. Vi må gå på med tro på våre egne verdier og løsninger.

Det var evnen til å møte nye utfordringer med et helhetlig perspektiv og en fremtidsrettet politikk som ga Arbeiderpartiet og det faglig-politiske samarbeidet styrke til å forme samfunnsutviklingen. Det er denne tradisjonen vi nå sammen skal leve opp til.

Vi må aldri glemme at de tyngste og viktigste løftene i oppbyggingen av det norske velferdssamfunnet er tatt i fellesskap. Åttiåras høyrebølge og det økonomiske frisleppet slo feil. Det så vi ikke bare her i Norge. Erfaringene taler sitt tydelige språk: Vi trenger mer fellesskap. Vi trenger sterkere politisk styring. Vi trenger mer

sosialdemokrati, hvor vi forener den enkeltes frihet med løsninger i fellesskap.

I demokratiet har vi et felles ansvar for det samfunn vi ønsker å skape. Vi må bryte ned tendensen fra de siste årene med oppsplitting av kreftene i stadig mindre og mindre grupper og særinteresser som tror de er best tjent med å slåss bare for seg og sitt.

Arbeidsledigheten her i Nord-Trøndelag og i Norge er altfor høy, og situasjonen i arbeidsmarkedet viser mer enn noe annet alvoret i den utfordringen vi står overfor. Samtidig er det viktig å minne om at våre problemer er del av en internasjonal situasjon, hvor alle landene nå rammes av de svakeste konjunktorene etter den annen verdenskrig. For det er ikke bare vi som sliter med å få snudd den negative utviklingen i arbeidsmarkedet. I Finland har f.eks. ledigheten økt med 228.000 de to siste årene, i Sverige med 145.000. Og av dette tallet for Sverige har 120.000 kommet bare i løpet av det siste året.

Vår tid står derfor i internasjonalismens tegn, hvor landene er knyttet sammen i et skjebnefellesskap, og hvor diagnosen faktisk er like alvorlig som den er klar: Det kan gå den gale veien. Verdensøkonomien er i ulage. Europa opplever strid og krig i øst og aggressiv vold i vest. I mange land slår fremmedfrykt og nasjonalisme igjennom med angrep på innvandrere, asylsøkere og flyktninger. Vi opplever skjending av jødiske minnesmerker.

Det skaper uhyggelige minner om en historie vi aldri må la innhente oss, når forsvarsløse mennesker får skutt brannbomber inn i sine hjem av militante nynazistiske terrorgrupper; når krig på ny herjer med umenneskelig råskap i det tidligere Jugoslavia.

I en periode med sterke endringer i landene omkring oss, må vi strekke ut hånden og styrke det politiske fellesskapet med våre sosialdemokratiske meningsfeller i andre land - for å sikre freden, redde miljøet og skape økt sysselsetting og mer rettferdig fordeling. Det er det som nå trengs, ikke bare i Norge.

Den viktigste saken på den norske politiske dagsordenen er arbeidsledigheten.

Den saken bør også bli det viktigste spørsmålet ved Stortingsvalget neste høst. For hva er det som gjør folk mer usikre, mer pessimistiske om fremtiden, og som er årsakene til at flere får problemer med å få endene til å møtes? Det er arbeidsledigheten. Derfor er dette jobb nummer en for Arbeiderpartiet.

Derfor har vi ført en aktiv og ekspansiv økonomisk politikk for å bekjempe ledigheten. Altfor ekspansiv mener partiene til høyre for oss. Bare i år bruker vi nesten 50 milliarder mer over statsbudsjettet enn vi får inn. Vi har investert milliarder i veier, jernbane, byggevirksomhet, miljøtiltak og omsorgssektor, for å skape arbeidsplasser og styrke næringslivets muligheter. Vi letter avgiftstrykket på en presset industri. Vi har satset milliarder på forskning for å legge grunnlaget for et framtidsrettet næringsliv. Vi har satset kraftig i utdanningssektoren, ikke minst ved distriktshøgskolene og andre høyskoler i regionene. Vi har bygget om de statlige virkemidlene og styrket Husbanken, Landbruksbanken og andre statsbanker. Vi har styrket kommuneøkonomien i alle deler av landet.

Tydligere enn kanskje noen gang ser vi nå sammenhengen mellom næringspolitikk og velferdspolitik. Mer enn noen gang er det behov for den sosialdemokratiske viljen til aktiv styring. Dette går også som en rød tråd gjennom Arbeiderpartiets nye program: Hva vi kan fordele, hva vi kan forbruke og og hva vi kan investere, er avhengig av hva vi klarer å skape og produsere. Gjennom et sterkt og sunt produksjonsliv sikres inntektsgrunnlaget for fellesgodene våre, for velferdsstaten og for den sosiale tryggheten. Det finnes ikke noen annen vei.

For å kunne møte de utfordringene vårt næringsliv står overfor er vi derfor avhengig av å ta hele landet i bruk. Med økt verdiskaping som ledetråd vil vi sikre hovedtrekkene i bosettingsmønsteret. I en slik sammenheng er en debatt om hvilke regioner som er viktigst for landets økonomi nokså meningsløs. De ulike delene av landet er avhengig av hverandre i en nasjonal økonomisk arbeidsdeling.

Uten et godt fungerende produksjonsliv i distriktene ville de typiske tjenesteytende bransjene som vi finner i våre byer miste mye av sitt eksistensgrunnlag. Næringslivet i distriktene er på sin side avhengig av at storbyene fungerer godt som knutepunkter og sentra for forskning, utdanning og spesialiserte

tjenester. Den nye regionalmeldingen som vil bli lagt fram for Stortinget til våren, vil ta utgangspunkt i disse sammenhengene mellom utviklingen i distriktene og i byene. Det gamle Arbeiderparti-slagordet, by og land, hand i hand, bør få sin renessanse i arbeidet vårt for å øke sysselsettingen.

Selv om sysselsettingen i landbruket og fisket er blitt stadig lavere, er den en helt avgjørende forutsetning for bosettingen og næringsgrunnlaget i distrikts-Norge. En klar svekkelse av landbruket og fiskerinæringen, er ensbetydende med større avfolking i distrikts-Norge.

Arbeiderpartiets klare mål er derfor å skape levedyktige primærnæringer. Men det krever at vi setter oss i stand til å mestre viktige utfordringer. Til nå har overføringene til jordbruket stimulert for mye til overproduksjon og ført til press på miljøet. Vi kan ikke i lengden opprettholde et system for overføringer som fremmer produksjon det ikke finnes et naturlig marked for. Derfor må en større del av overføringene i framtida være arealtilskudd og ikke knyttes til produksjonen. Det betyr samtidig at de statlige overføringene i større grad enn nå må dreies nettopp til fordel for distriktene.

Våre primærnæringer har også andre oppgaver enn det å produsere mat. Ressursene må forvaltes riktig og miljøet må sikres. Dette er mål vi skal kjempe for. Vi må utvikle løsninger som gjør det mulig å opprettholde livskraftig bosetting i vårt langstrakte land.

Men så vet vi at distriktpolitikk ikke bare dreier seg om primærnæringer. Industri, særlig småindustri, spiller en viktig rolle for distriktene. Ved etableringen av Statens Nærings- og distriktsutviklingsfond vil det fra årsskiftet bli dannet et nytt redskap for næringsutvikling i distriktene. De distriktpolitiske hensynene blir fulgt opp gjennom en egen divisjon med øremerkede midler over Kommunaldepartementets budsjett. Slik får vi mer treffsikkerhet og slagkraft i samordningen av de ulike virkemidlene - som bruk av lån, tilskudd, garantier og statlig egenkapital, særlig rettet inn mot de små og mellomstore bedriftene.

Selv om de økonomiske stormkastene har vært sterke denne høsten, har norsk økonomi vist seg robust nok til å kunne stå imot. Men for å opprettholde

tilliten til norsk økonomi må også vi ta nye skritt for å sikre den nødvendige bedringen av vår konkurranseevne. Regjeringen la derfor sist fredag fram de mest omfattende næringspolitiske tiltak på flere år.

Dette måtte vi gjøre fordi flere av de forutsetningene vi tidligere i høst la til grunn i Nasjonalbudsjettet for 1993 var blitt endret. Den ventede økonomiske oppgangen i flere av våre viktigste samhandelsland lar vente på seg. I land som Sverige, Storbritannia og Tyskland justeres vekstanslagene ned. Dette får konsekvenser også for oss. I tillegg har både Sverige og Finland foretatt betydelige endringer som medfører at disse landene klart bedrer sin konkurranseposisjon. Da må vi gjøre noe for å sikre de konkurranseutsatte næringene våre.

Vi la derfor fram tiltak som samlet reduserer næringslivets kostnader på årsbasis med i alt 5 1/2 milliarder kroner. Det er beregnet å gi oss en bedring i konkurranseevnen på 2 prosent til neste år. Dette må til for å følge opp Arbeiderpartiets og Regjeringens hovedmål om en varig styrking av sysselsettingen i alle deler av landet. Og det er helt nødvendig for å følge opp den anbefaling det offentlige sysselsettingsutvalget kom med for å bekjempe arbeidsledigheten.

Gjennom denne klare næringsprofileringen gjør vi det rimeligere å bruke arbeidskraft ved å redusere arbeidsgiveravgiften med 2,4% og ved at en helgedag - Kristi Himmelfartsdag - blir yrkesdag fra 1994.

Det blir også rimeligere for den kraftkrevende industrien å bruke elektrisitet gjennom reduserte energiavgifter. Elektrisitetsavgiften fjernes helt for den kraftkrevende industrien, treforedling og veksthusbransjen. Det legges et grunnlag for å få ned prisene på tømmer ved at det blir gitt midlertidig fritak for den ordinære skogavgiften. For å holde aktiviteten i skogbruket oppe blir det gitt en investeringsstøtte. Støtten til skipsbyggingsindustrien økes.

Alt dette gjør vi for å styrke norsk næringslivs posisjon hjemme og ute. Og så må vi ikke glemme: Dette kommer i tillegg til de omfattende tiltakene som allerede ligger inne på statsbudsjettet for 1993.

Men, stimuleringstiltakene må dekkes inn. Underskuddet i statsbudsjettet kan ikke som resultat av disse nye tiltak øke ytterligere. Da skyver vi bare problemene foran oss og bidrar til nye runder med usikkerhet, valutaspekulasjon og høyere

renter.

Derfor foreslo vi å øke momsen med 2 prosentenheter. For å få en sosial innretning la vi samtidig fram en subsidiepakke som får samme virkning som å senke momsen på viktige matvarer som melk og melkeprodukter ned til 15 prosent. Dette kan gjøre det lettere seinere å foreta en gradering av momsen. For ytterligere å styrke den sosiale profilen foreslår vi å øke toppskatten på øverste trinn, og forsørgertillegget for langtidsledige til 15 kroner pr. barn pr. dag.

Jeg mener mange bedrifter må kunne unnlate å gå til prisøkning selv om momsen øker, nettopp fordi de har fått lavere kostnader bl.a. gjennom redusert arbeidsgiveravgift. Vi ser av presseoppslag at denne siden av saken fort glemmes. Mange går ut fra at prisene nå vil øke med 2 prosent, men det er jo feil! Samlet er det beregnet, når alle tiltakene sees under ett, at prisvirkningene ikke bør bli mer enn om lag 3/4 prosent, og at prisstigningen også neste år blir lavere enn i alle årene på 80-tallet.

Regjeringen har møtt kritikk for forslaget om å justere opp øverste sats på toppskatten med 0,7 prosentpoeng. At Arbeiderpartiet og Høyre er uenige, er ikke så overraskende for noen. Høyre har for vane å foreslå lavere satser på toppskatten enn Arbeiderpartiet. Men det at vi har vært uenige om satsene, har ikke hindret bred enighet om selve reformen. Da Høyre i finansinnstillingen - altså for noen uker siden - foreslo lavere satser på toppskatten, var det ingen som beskyldte Høyre for å sette skattereformen i fare. Da bør Høyre samtidig akseptere at Arbeiderpartiet foreslår høyere satser, uten å true med å sette hele denne viktige reformen i fare. Og mellompartiene har all grunn til å legge vekt på den sosiale profilen, slik vi gjør i denne saken.

Jeg finner grunn til å understreke at de forslag Regjeringen har lagt fram, utgjør en helhet. Det løft som nå må tas for norske bedrifter og arbeidsplasser blant annet ved å senke arbeidsgiveravgiften, det må bæres av oss alle og på en solidarisk måte. Økt toppskatt er et viktig element i denne helheten som sørger for at de med høyest inntekt bærer de største byrdene.

Fra høyresiden er det stilt spørsmål ved om økt moms kan gi større

lønnsøkninger, slik at vinningen går opp i spinningen. Høyre og Fremskrittspartiet vil istedet ha omfattende nedskjæringer i offentlige utgifter for å dekke inn reduksjonen i arbeidsgiveravgiften. Men ser vi nærmere på deres konkrete forslag, så er det åpenbart at det vil ramme arbeidstakerne hardere og mer urettferdig enn en økt moms som vi alle må betale. Det vil dreie seg om kutt i sykelønnsordningen og andre sosiale rettigheter. De vil stramme inn på kommuneøkonomi og arbeidsmarkedstiltak og svekke sysselsettingen. Deres forslag ville rive bort grunnlaget for samarbeid om lønnsmoderasjon. Det vi vinner for bedriftene gjennom lavere arbeidsgiveravgift vil da fort bli borte i nye lønns- og prisøkninger hvis vi mister samarbeidsgrunnlaget.

For Arbeiderpartiet og Regjeringen er det klart at vi bare kan videreføre lav kostnadsvekst gjennom et nært og tillitsfullt samarbeid med organisasjonene i arbeidslivet, bygd på respekt for de rettigheter og det avtaleverk som er utviklet gjennom årtiers samarbeid. Det er kjernen i vår strategi for økt sysselsetting både på kort og lang sikt.

Landsorganisasjonen og Næringslivets Hovedorganisasjon har begge støttet hovedtrekkene i tiltakene. Nå er det opp til partiene på Stortinget å vise det ansvar situasjonen krever. Det vi minst av alt trenger, er politisk spill og uro om helt nødvendige tiltak for næringsliv og sysselsetting i alle deler av landet.

Med de tiltakene holder vi fast på den solidariske linjen. Alle må etter evne være med på å ta et tak for å skape og trygge nye arbeidsplasser. Det må vi om vi skal sikre oss at vi har levedyktige og konkurransekraftige bedrifter i alle deler av landet. I lengden er jeg overbevist om at det er det folk mest av alt - både i byene og i distriktene - venter av oss.

Men jobben blir ikke lett. Arbeidsdirektoratet spår 10-15.000 flere ledige utover vinteren. Siden anslagene for vekst ute er justert ned, er også anslagene for sysselsettingen justert ned.

Regjeringens mål er å øke sysselsettingen og få ned ledigheten. Om vi skal klare dette, er først og fremst avhengig av at de kostnads-reduksjoner næringslivet nå får, blir brukt til å styrke bedriftenes egenkapital, og til å gjøre fornuftige investeringer i nye arbeidsplasser.

De bedrifter som benytter seg av mye overtidsarbeid og innleid arbeidskraft, bør nå se egennyttene i å utvide den faste arbeidsstokken. Gjennom redusert arbeidsgiveravgift og en produksjonsdag mer fra 1994 av, er arbeidskraften gjort rimeligere. Dette bør også være et viktig signal til bedriftene om å inngå flere lærlingekontrakter. Bedrifter med fast tilsatte fagarbeidere vil gå inn i framtiden med et klart konkurransefortrinn.

Hvilke virkninger de foreslåtte næringstiltakene vil ha på arbeidsmarkedet utover i 1993, er altså helt avhengig av hvordan de enkelte bedriftene - og deres eiere, ledelse og ansatte - velger å innrette seg i den praktiske hverdagen.

Til tross for at den siste levekårsundersøkelsen viser at folk flest mener de har fått det bedre, også det siste tiåret, har vi mange offentlige oppgaver foran oss som krever at vi tar felles ansvar: Eldre som ikke får den omsorg og trygghet de har behov for. Syke og funksjonshemmede som ikke får den behandling de trenger. Familier som sliter med store gjeldsproblemer. Barn som ikke får nok omsorg, verken fra foreldre eller samfunn. Mennesker som får ødelagt sitt liv av alkohol eller narkotika, og ikke minst bekymringsfullt - og en fellesnevner bak mange sosiale problemer: De store forskjellene mellom de som har arbeid og de som ikke har det.

I motsetning til Høyre ser vi for oss et samfunn der fellesoppgavene og velferdsgodene må skjøttes og bygges ut. For hensikten bak all vår politikk er jo å bedre menneskenes hverdag og trygge livskvaliteten for den enkelte. Vi kan ikke trygge verken omsorgen eller sysselsettingen ved å bygge ned omfanget av de offentlige tilbudene. I årene framover vil det derfor være behov for flere offentlige tilsatte. Men det kan ikke skje ved en tilsvarende vekst i de offentlige utgiftene og i underskuddene på statsbudsjettet.

Det finnes klare grenser for hvor mye vi kan bruke. Vi kan ikke ha rekordstore underskudd i år etter år, da går det fort galt også hos oss. Derfor må vi sørge for å få mer sysselsetting ut av de vel 370 milliarder kroner vi i dag disponerer i statsbudsjettet og de vel 130 milliardene kommunene bruker. Ved omfordeling og på andre måter må vi skape rom for å bruke mer på investeringer, i veier og jernbane, utdanning og forskning, velferd og miljø. Og vi må bruke mindre

på det som vi kaller passive overføringer.

En radikal politikk for rettferdig fordeling og økt sysselsetting, blir derfor en politikk der vi må bruke de midler vi har på en bedre måte. At midler en gang har havnet på en budsjettpost, er ingen garanti for at midlene blir best brukt ved at alt fortsetter som det er. Kravene om å finne fram til nye fornuftige løsninger og alternativer kommer vi ikke utenom - hverken i privat eller offentlig sektor.

Både vårt land og andre land trenger sterkere internasjonal drahjelp for å få hjulene i gang. Da trenger vi også en sterkere samordning av den økonomiske politikken i Europa. På landsmøtet orienterte jeg om at Norge som EFTA-formannskap hadde tatt initiativ til et felles løft mot arbeidsledigheten innen rammen av EØS. Skal vi få løft i de nasjonale økonomiene og øke sysselsettingen til beste for alle, må vi få dratt i gang en ny internasjonal giv.

Dette er selvfølgelig et ærgjerrig mål for et lite land, men vi registrerer nå at disse tankene vinner støtte. Jeg har fått positive tilbakemeldinger fra flere av statslederne, og EF-landenes økonomi og finansministre støtter det norske forslaget. Foran det kommende EF-toppmøtet i Edinburgh arbeider EF-kommisjonen med en strategi som bl.a. bygger på økte investeringer i infrastruktur. Selv om vi skal være forsiktige med å ha for sterke forventninger, bør forholdene kunne ligge til rette for et europeisk ministermøte tidlig neste år. Større aktivitet vil ikke minst kunne slå gunstig ut for små land med stor handel med utlandet.

Det hadde ikke vært mulig å få støtte til slike tanker bare for noen få år siden. Men i dag ser alle land at de ikke kan få ned arbeidsledigheten alene. Det er ikke nok å stimulere etterspørselen i ett land. Av hver hundrelapp vi bruker går rundt 50 kroner til å kjøpe utenlandske varer. Etterspørselen må også opp andre steder. Og når de store landene øker budsjettunderskuddet må vi betale deler av regningen gjennom høyere renter i det internasjonale pengemarkedet og dermed også i Norge.

Liknende samarbeidsbehov har Europa på en rekke andre områder. Siden 50-årene er det EF som har vært rammen for det forpliktende økonomiske og

politiske samarbeidet i Europa. Det samarbeidet har utviklet seg, flere land og flere nye saksområder er kommet til. Det er et EF i stadig forandring, slik det må være når demokratiske og selvstendige land skal finne fram til felles løsninger i møte med nye utfordringer. Og derfor kommer aldri den dagen når vi kan si en gang for alle at slik er EF.

Det som også står fast er at EF har lyktes i å gjøre arbeidet for fred, miljø, sosiale rettigheter og sysselsetting til et europeisk felles anliggende. EF-landene har tatt et felles ansvar for de mest grunnleggende spørsmål. Vi kan selvsagt diskutere om man burde ha kommet lengre - i modenhet, dyktighet og samarbeid. Men like fullt er det her grunnlaget legges for forpliktende politisk samarbeid i Europa. Jeg kan ikke se at det finnes noe realistisk alternativ, og jeg synes ikke vi får noe overbevisende svar fra de som mener vi bør satse på andre samarbeidsformer. Derfor må vi, slik vi har klart det innenfor Arbeiderpartiet, nå også få en konstruktiv samfunnsdebatt i Norge om det europeiske samarbeidets muligheter.

Her hjemme er det mange som bruker all sin tid på å peke på begrensningene, og særlig har Maastricht-avtalen kommet sterkt i fokus. Selvsagt kunne denne avtalen mellom EF-landene ha vært bedre. Selv om miljøavsnittet er det kanskje viktigste steget fremover i europeisk miljøsamarbeid, kunne vi ha ønsket at det gikk enda lenger. Vi støtter de land som går inn for større åpenhet og innsyn, og mindre byråkrati i beslutningsprosessen. Vi mener EF må ta samarbeidsmulighetene bedre i bruk for en styrking av sysselsettingspolitikken. Den sosiale dialog mellom arbeidstaker-organisasjoner og arbeidsgivere bør i enda sterkere grad utvikles til en integrert del av EFs beslutningsprosesser, slik at vi kan unngå sosial dumping og ny ulikhet mellom arbeidstakerne. Men felles for alle disse tingene vi er opptatt av fra vår side er at vi bare kan vinne gjennomslag for dem om vi er med på innsiden, der beslutninger formes og fattes.

For flertallet på Arbeiderpartiets landsmøte var det helt avgjørende at Sverige og Finland har søkt om medlemskap i EF. Dermed kunne Norge blitt stående alene igjen utenfor EF, med 80% av Norden på innsiden og grensen mot EF gående langs Kjølen.

Dette handler ikke bare om økning i grensehandelen og problemer for næringsvirksomheten i grenseområdene. Det handler også om hvor bedriftene velger å investere. Og det handler om hvordan vi skal tale vår sak - for den taler vi best selv. Isolasjon er det mosatte av velferd og politisk innflytelse. Samarbeidsvegring og isolasjon betyr store selvpålagte begrensninger i muligheten til å ivareta norske interesser. Det er nå - og ikke om 10 år at EF vil forhandle med EFTA-landene. Derfor er det så viktig at vi har grepet denne muligheten til å se hva forhandlinger sammen med våre nordiske naboer kan gi oss.

Regjeringen går til forhandlingene med EF med det klare mål å oppnå resultater som den både kan anbefale og få tilslutning til i det norske folk. Men det betyr også at dagens EF-land må vise forståelse for at det kan kreves særegne virkemidler for å opprettholde verdiskapning og bosetting under særegne klimatiske og geografiske forhold. Dessuten er Norge et langstrakt land med spredt bosetting og lange transportavstander.

I framtiden vil det være en forutsetning at Norge bevarer kontrollen over norske naturressurser. Og det vil være av avgjørende betydning for et akseptabelt forhandlingsresultat at vi finner gode løsninger for primærnæringene og distriktpolitikken.

Vi skal arbeide for forståelse for at norsk landbruk driver under ganske andre vilkår enn lenger sør i Europa. Det perspektivet vinner også nå fram i EF, at primærnæringene har andre oppgaver enn bare å produsere mat. Vi vil derfor legge stor vekt på å finne løsninger som kan sikre en omfattende og levedyktig jordbrukssektor, og vi skal arbeide for ordninger som gjør det mulig å opprettholde en trygg og robust bosetting i alle deler av landet. Hverken vi eller EF-landene er tjent med at norske bygder får store problemer. Vi har alle interesser i et levende og livskraftig bygde-Norge.

Det er også av største viktighet at EF-landene viser at de forstår også den del av europeisk virkelighet som Kyst-Norge og avhengigheten til fiskeriene utgjør. I våre nordlige landsdeler er kystens rettigheter betingelsen for livsgrunlaget, og for Norge vil det ha avgjørende betydning å ivareta våre historiske rettigheter til fiske i våre farvann.

Når det er en fordel å forhandle samtidig med de andre nordiske søkerlandene, er det ikke minst fordi landene har et distriktpolitisk utgangspunkt som adskiller seg fra landene midt i Europa. EFs regler er utviklet for områder der det er kort mellom tettstedene, gode kommunikasjoner og en variert næringsstruktur. Slik er det ikke i vårt land der 4 millioner mennesker bebor vel 300 000 kvadratkilometer.

Ja, det er faktisk sånn at hvis de nordiske søkerlandene blir medlemmer, utvides EFs areal med nesten 50%. Det er åpenbart at dette vil påvirke EFs politikk på flere områder. Ved tidligere utvidelser har EF tilpasset sitt regelverk og sine virkemidler, og vi må vente at det også vil bli tilfellet denne gangen.

I den norske EF-debatten så langt er det mange på nei-siden som holder opp begreper som felles valuta, felles sentralbank og europeisk union og mener ordene i seg selv - og ved at de gjentas og gjentas - bør være nok til å få oss til å si nei. Men det er en kortsiktig holdning. Vi må gå inn i de faktiske problemene og spørre: Hvorfor har 12 demokratiske land, med regjeringer fra høyre til venstre tatt alt strevet med å lage denne avtalen? Deres mål har etter beste evne vært å arbeide for at Europa kan ta vare på sin egen sikkerhet og utvikle sin økonomi i stabilitet og at de kan fatte vedtak som monner i kampen for miljøet. Og dette er utfordringer også vi møter. Bør vi ikke da gå med i et felles løft sammen med de landene og meningsfellene som står oss nærmest?

Sosialdemokratene i Europa er klinkende klare i sitt synspunkt. De mener man må ha et sterkere samarbeid om valuta og økonomisk politikk. De stiller seg i fremste rekke bak Maastricht-traktatens målsettinger om vekst med lav inflasjon, samordning av valutaene og ser langsiktig balanse i statsbudsjettene som både viktig og nødvendig. Av samme grunn ber Euro-LO "regjeringene stå fast på arbeidet med en økonomisk og monetær union for å sikre stabilitet på valutamarkedene som må til for å sikre opprettelse av nye arbeidsplasser." Og ikke minst; de ivrer etter å få med også de norske og nordiske sosialdemokratene.

Selv om økonomi og valuta er kompliserte spørsmål, må også vi forholde oss

til dem. Likevel velger noen partier å se bort fra at valutaspørsmålene er et felles anliggende i Europa. Vi har f.eks. lenge spurt om hva SV vil gjøre for å få slutt på den ødeleggende valutaspesulasjonen. Partiet varslet at svaret skulle komme i EF-debatten på Stortinget. Men der kom det ikke noe svar. Tvert om kunne en tolke deres utenrikspolitiske talsmann, Paul Chaffey, dithen at landene burde ha full handlefrihet til å devaluere når de fant det nødvendig. Men hva slags frihet er det?

Valutauroen de siste ukene har gitt oss en god pekepinn i så måte. Den utviklingen som har skjedd i landene rundt oss har svekket våre styringsmuligheter. Nasjonal avmakt er det dekkende stikkordet for å beskrive situasjonen, ikke nasjonal frihet.

Da svenskene lot sin krone flyte, og i praksis lot den skrives ned, førte det umiddelbart til større problemer for norsk eksportindustri. Jeg anklager ikke svenskene for dette, de har alvorlige økonomiske problemer. Jeg anklager heller ikke finnene eller britene som har gjort akkurat det samme. Men jeg er bekymret for denne situasjonen som fører til at land etter land velter sine problemer over på andre.

Det finnes bare to realistiske regjeringsalternativ i norsk politikk i dag. Det ene er det konservative representert ved Høyre; det andre det radikale som Arbeiderpartiet står for.

Noe sentrumsalternativ finnes ikke. Ser vi på Senterpartiets program, ser vi med unntak av Europa-politikken og til dels landbrukspolitikken, mye som likner på vårt program. Ser vi på SV's program, er det også preget av sosialdemokratiske verdier og visjoner. Problemet med SV's program er at der har en fullstendig glemt at regningen for de gode ønskene må betales. De har glemt at vi må prioritere. Vi kan ikke bare legge alle gode ønsker oppå hverandre. Skulle noen forsøke å gjennomføre programmet, ville en ha brukket ryggen allerede i første budsjetttrunde. Det er helt nødvendig å ha drømmer i politikken, bare en ikke drømmer seg bort.

Vårt alternativ er å føre en samlet, ansvarlig politikk for å øke verdiskapingen og sysselsettingen. Da fordres helhetlig politisk arbeid på alle nivåene - også det internasjonale.

Gjennom den politikk vi har lagt for økt verdiskaping og sysselsetting må vi igjen appellere til den kollektive fornuften. Vi må igjen appellere til faglig-politisk og inntektspolitisk samarbeid. Vi må i fellesskap sørge for at de lettelsene vi foreslår overfor bedriftene, forblir lettelsene og kommer arbeidsplassene til gode. De må ikke bli brukt til nye gyldne fallskjermer eller til økt aksjeutbytte. De kan heller ikke brukes til større lønnstillegg enn ellers. De skal brukes til å styrke sysselsettingen.

Her setter Regjeringen sin tillit til partene i arbeidslivet både sentralt og lokalt. Jeg vil si det så sterkt at dersom vi ikke hadde hatt denne tilliten, hadde også forhåpningene om å se bedringer i sysselsettingen vært små. I vårt blandingsøkonomiske system er det ikke bare myndighetene som har et ansvar. Hvordan det skal gå med sysselsettingen, er også et spørsmål som partene og den enkelte bedrift har et ansvar for.

Derfor trenger vi inntektspolitisk samarbeid. Men det kan ikke baseres på tvang. Det må bygge på den enkeltes forståelse av at i lengden er det en slik strategi som vil gi de beste resultatene. Erfaringer har da også vist oss at det er den solidariske linjen som fører fram.

Vi har krevende måneder foran oss, fram mot valget - både i Arbeiderpartiet og innenfor fagbevegelsen. Vi kan ikke som de andre partiene og grupperingene satse utelukkende på hjertesaker og glemme den helheten de må passes inn i. Som så mange ganger før, er det Arbeiderpartiet som må ta ansvaret når problemene tårner seg opp.

Budskapet fra vårt landsmøtet er klart. Vi tar på oss oppgaven for Norge, og vi ber om støtte til den helhetlige politikken som partiet har samlet seg bak; om støtte til å føre fram solidaritetslinjen, arbeidslinjen og ansvarslinjen. Vi må bygge på en av de sterkeste sidene ved Norge; vår evne til å dra lasset sammen i en nasjonal dugnad.

Sammen må vi skape nytt realistisk håp hos alle som føler utrygghet og uro i en tid preget av hurtige samfunnsendringer. Vi tror på menneskenes muligheter til

selv å skape sin framtid. Vi er ikke prisgitt utviklingens usynelige krefter. Liberalismen hørte 80-årene til; de reaksjonære kreftene er vi nødt til å slå tilbake. Hva vi trenger er mer demokrati - også mellom landene; mer fellesskap og mer politisk styring.

Da trenger vi et Arbeiderparti og et faglig-politisk samarbeid som er både sterkt og radikalt. La oss derfor bruke alt vår engasjement, vår overbevisning, våre kunnskaper og vår vilje til å ta nye tak sammen.